

זמן תפס"ן

זמן תפס"ן מכוון למקצב הזמן של הנוער,
 ומהווה במה לאפשרות הופעתו של שיח חדש
 שז'אק לאקאן כינה "הכאב של הנוער"

גיליון 17 | הכל, מייד! | אפריל 2017

2	עמרי ביכובסקי, אילנה רבין	דבר המערכת: הכל, מייד! הזמן והמקום של ההיפר תפסנות
5	פרנסואה אנסרמה	הכל, מייד
8	עמרי ביכובסקי	המהירות והעודף
13	אורנה קסטל	הכל אותו כל
קצרצרים		
2	מערכת זמן תפס"ן	ברכה לפסח
14		מפגש עם מח' נוער באברבנאל במקום תפסן

זמן תפס"ן הוא כתב העת של עמותת תפס"ן: תחנה פסיכואנליטית לנוער

עורכים: עמרי ביכובסקי, אילנה רבין

מערכת: אפרת קפלן, זיו רובינשטיין, הדס סבירסקי, אורנה קסטל

הכל, מייד – הזמן והמקום של ההיפר-תפסנות

עמרי ביכובסקי ואילנה רבין

ברכה לפסח

ליל הסדר מציין בדיוק את החיפזון בו דנים הגליון הנוכחי וזה שקדם לו. זהו חיפזון של בני ישראל בצאתם ממצרים – שהמצה יותר מאשר מסמלת; היא מנכיחה. אולם אל מול החיפזון הזה מציב פרויד – שחג הפסח היה היחיד, כך מספר לנו ארנסט ג'ונס, אותו חגגו הוריו של פרויד בביתם – זמן אחר. ב"משה האיש והדת המונותיאיסטית" מציע פרויד שתרומת דתו של משה היא: "ויתור על דחף ועל תוצאותיו הפסיכולוגיות ההכרחיות". האם אין האמור בגליונות הללו מציע בדיוק את התמרונים עם הדחף כמה שעשוי לשרטט את המסלול של הבחירה בחיים כבן תרבות? בהמשך מכניס פרויד את הזמן של ההדחקה אותו ניתן למקם בין רצח המנהיג (רצח האב) ובין התקבלותה של הדת היהודית. הנה מול החיפזון שבאופק שלו המעבר לאקט, מציב פרויד את הזמן שנחתך על ידי ההדחקה. ברוח זו אנו מאחלים לקוראינו, ערב החג, למצוא את הזמן כדי לסלול את המסלול המהווה בחירה בחיים כבן תרבות. חג שמח.

מערכת זמן תפס"ן

Time is out of joint אומר המלט, אותו מצטט ההיסטוריון Timothy Snyder¹ בסיכום הרצאתו על סיפרו החדש על הטוטליטריות. זהו למעשה, ספרון דחוס הכולל עשרים אפיונים של הטוטליטריות. קריאה להתעוררות נוכח בחירתו של דונאלד טרמאפ ועליית 'הטרמפיזם'. "עכשיו זה הרגע" אומר סניידר בניסיון לייצר השהייה בזמן המואץ של זמננו. זהו ניסיון לחולל מפגש עם רגע שונה ואחר בתכלית. איך ללכוד את הרף העין של ההשתנות הנמוגה והנדחקת לשולי המוכר והשגרת? איך לתפוס את הוואריאציה ללא כחל וסרק ולפסוק באומץ הנדרש לכל אקט והכרעה, שמשוה השתנה.

זה מה ש-François Ansermet מכוון אליו כאשר הוא כותב שהטמפורליות מופיעה דווקא בנקודות חתך ובמרווחים בין זמן לזמן. בלעדי החתך אנו בתוך זמן 'בולען' שאיבד את הטמפורליות – את ממד הזמניות שלו. החתך הוא זה שבאמצעותו אפשר לחזור לזמן עם ממשות, מקום, צבעוניות ורגעים מובחנים. שהרי מתי הזמן חורג ממסלולו עבור המלט? מיד לאחר שהרוח מספרת לו את סיפור הרצח ותובעת ממנו את האקט שלו ("הזמן חורג מהמסלול. הו צחוק גורל ארוך, זה שאני נולדתי לתקן את הסיפור!"²) – את החתך, תרתי משמע. בפני האקט שלו, הזמן חורג ממסלולו; נפרק – כאותה פריקה המאיימת על מפרק הכתף או הקרסול. אפשר ואנו בפני שני סוגי הווה: הווה סטאטי, מתמשך, "נצחי" של ה"היפר" של התקופה, ההווה של מרדף השווא הרדוף אחרי האובייקט, שכפי שמזכיר לנו אנסרמה, הוא קודם כל כבר אבוד, ומאידיך, ההווה של החתך, של האקט – ההווה המחורר, המכניס פיסוק בזמן. עד כאן, על הממד של 'פריקת' הזמן מהמרווח והחתך שהם התנאים למובחנותו ולהיתכנותו הלוגית, בהמשך למאמרו של אנסרמה, הפותח גיליון זה. אולם האם אנו באמת בפני מצב חדש בעידן זה אותו אנו מאפיינים באמצעות ה"היפר" האימפולסיבי של 'הכל, מייד'? האם אין המדובר, בסופו של דבר, בהופעה עכשווית של דחף המוות הישן והטוב? אולי "אין היפר ואין היפו, יש כמויות ליבידינליות שמסתובבות וחלקן נלכדות בשפה לתופעות" ו'אבחנות' – כפי שכותבת אורנה קסטל במאמרה בגיליון

¹ <https://www.youtube.com/watch?v=19lhRaWZU14>

² שייקספיר, ו'. המלט, מערכה 1, תמונה 5, (תרגום: דורי מנור), <http://www.shakespeare.co.il/play.php?play=hamlet&text=51>

זה. האם אין ה"היפר" בסופו של דבר אלא מושג – "רשת שנראית כעשויה ללכוד את דג המועקה"³?

הצפיפות וההיבלעות של הזמן הלוגי ב-"הרף עין נצחי" - בין אם הינו תופעה חדשה של המאה העשרים ואחת ובין אם כך היה מאז ומתמיד, ואין המדובר אלא במופע חשוף יותר של דחף המוות – מציבנו בפני סוג של 'היפר' הזמן המעצב עבורנו את הקואורדינטות העכשוויות להבין וללכוד את המופעים ואפילו את מה שהיינו קוראים ה"גיאוגרפיה", של ה"היפר-תפסנות"? המושג 'היפר-תפסנות', שהופיע גם בכותרת הגיליון הקודם, תלוי ועומד. הוא מחכה לשיח שלנו (במפגשי שיח, במפגשים קליניים, בסמינרים, בכתיבה), שיח שיגלגל אותו על לשונו, יתעכב עליו: ה-י-פ-ר—ת-פ-ס-נ-ו-ת, יתהה עליו, יתעצבן, יסכים בהתלהבות, ישווה אותו אל מושגים אחרים, יציב אותו בתוך אנלוגיות, ויבחן אותו בטרם יתקבל או יידחה. בקצרה, המושג דורש מאיתנו עבודה.

המילון האטימולוגי אומר עליו כך: 'אלמנט בתוך מילה, שפירושו מְעַבֵּר, מעל, אחרי', לעיתים קרובות הוא משתמע כ'באופן מופרז, לכדי עוד'. מקורו מהמילה היוונית hyper שפירושה: 'מְעַבֵּר, יותר מדי, מעל למידה'⁴.

ה hyper הזה, הנפוץ בכל פינה – בהיפר-מודרניזם (לו מוקדש מקום נרחב בגליון זה), בהיפר-אקטיביות, אותה לוקח פרנסואה אנסרמה כנקודת מוצא על מנת לעשות הכללה של ה-'היפר', לכלל מה שאולי ניתן לקרוא לו היפר-תרבות. את ה hyper הזה הצמדנו למונח הכלל כך שימושי "תפסנות".

אם פירושו של ההיפר הוא "מעל, מְעַבֵּר, אחרי" (over, above, beyond), הרי שברור שהוא מייצג היטב את העודף הפועל ככוח מניע בתשתית של התקופה רדופת הצריכה בה אנו חיים – תקופה שהן פרנסואה אנסרמה והן עמרי ביכובסקי מרבים להתייחס אליה במאמריהם. אולם איפה נמצא ה'מְעַבֵּר' הזה? האם הוא נמצא מְעַבֵּר לגבול העולם – אותו מְעַבֵּר שצוין בעידן העתיק בשלט שהזהיר את הספנים במיצר גיברלטר, שאם ימשיכו בשיט מערבה הם עומדים ליפול אל מחוץ לעולם, במלים:

Non Plus Ultra?

זה היה המקום של המטא-פיזיקה בימי קדם, כאשר, כפי שלאקאן אומר, "עבור אריסטו הדברים שונים לגמרי. מה שהבטיח עבורו, בטבע, את האמיתות של האחר הגדול כממשי, היו אותם דברים שתמיד חוזרים לאותו מקום, קרי, הספירות השמימיות"⁵. זה גזר מְעַבֵּר מסוים – את זה שהוצג בפיסקה הקודמת.

אין זה פלא שהעידן החדש, שכפי שלאקאן אומר, מיקם את האל, של המסורת היהודו-נוצרית כערב מפוקפק לאמת, במקומן של הספירות השמימיות של אריסטו, אינו יודע איפה למקם כיום את המטא-פיזיקה.

המטא-פיזיקה חשובה לנו מפני שהיא יכולה לאפשר – עם הקירבה שבין ה"מטא" וה"היפר" – למצוא מקום שונה ל"היפר" של ההיפר-תפסנות – שונה מזה של עודף ההתענגות הנמצא במיאוך מירוך בולמוסי בלתי פוסק.

³ מילר, ז'-א. (דצמבר 2007) מבוא לקריאה של הסמינר על המועקה של ז'אק לאקאן. "עת לאקאן 3

⁴ -<http://www.etymonline.com/index.php?term=hyper>

⁵ Lacan, J. (1955-6). *The Seminar, Book III. The Psychoses*. (R. Grigg, Trans.) New York: W.W. Norton & Co. 1993. p. 64

מוצא אפשרי לסוגיה זו מציע לנו לאקאן במאמרו "הערות על היסטריה"⁶. במאמר זה קובע לאקאן: "זה כלל לא רע לעשות שימוש בהיסטריה לתכלית מטפיזית; מטפיזיקה היא היסטריה".⁴ מה זאת אומרת?

אין זו הצהרה מפתיעה לאור מה שאומר לאקאן בדו"ח רומא: במקרה של הסובייקט ההיסטרי, אשר עבורו המונח "acting out" מקבל את משמעותו המילולית מאחר והוא פועל מחוץ לעצמו, עליכם לגרום לו להכיר איפה ממוקמת פעולתו...[זאת, לעומת האובססיבי ש] גורר אל תוך הכלוב של הנרקיסים שלו את האובייקטים בהם שאלתו מהדהדת⁷ דיון רחב יותר בשאלה זו ניתן למצוא במאמר של עמרי ביכובסקי: "מטא-פיזיקה היא היסטריה?"⁸ לעניין הנדון כאן, נבקש לחלץ מתוך ההערות של לאקאן על ההיסטריה, דבר מה שיאפשר לנו, אולי, למקם טוב יותר את ה"היפר" של ה"היפר-תפסנות".⁹ לאקאן אומר שם:

בין השימוש של המסמן והמשקל של המשמעות, האופן בו המסמן פועל, יש עולם. זהו המקום בו נמצאת הפרקטיקה שלנו: זה לגשת לאופן בו המלים פועלות. נשים את ליבנו לכך שלאקאן לא מדבר על המשמעות אלא על המשקל של המשמעות, קרי על המסה החומרית שנטענת במסמן עם המשמעות. באותו מאמר לאקאן מבהיר שפרויד לא אמר שהמילים טעונות במשמעות מינית, אלא שהן טעונות במיניות. זהו הבדל מכריע – הבדל שמכוון אותנו אל פרקטיקה "ג'ויסיאנית" הנותנת למסמן את מלוא משקלו – את "משקלו" יש לקחת באופן מילולי. טענתנו היא שלמרות שאין הוא אומר זאת במפורש, זהו המקום ש"מקצה" לאקאן למטא-פיזיקה: בין השימוש במסמן לבין המשקל של המשמעות. זהו מקום שהוא פנימי וחיצוני כאחת, באופן מואביאני. זוהי גם ההיפותזה שלנו בנוגע למקום של ה"היפר" ב"היפר-תפסנות". במלים אחרות מה שמדובר בתפסנות הוא לתפוס את הנער או הנערה במילה.

צייר אריאל טופל,
בן 17,
בליס תלמה ילין

Lacan, J. (1981). Remarks on Hysteria. (J. W. Stone, Trans.) Mizzou, University of Missouri: <http://web.missouri.edu/~stonej/propos.pdf>⁶
Lacan, J. (2006). *The Function and Field of Speech and Language in Psychoanalysis*, in: *Ecrits*. (B. Fink, Trans.) New York, London: W. W. Norton & Company. p. 250⁷
ביכובסקי, ע. (2015) מטא-פיזיקה היא היסטריה?, מארג, כרך ה', הוצאת מאגנס.⁸
Lacan, J. Remarks on Hysteria, Op. cit.⁹

פרנסואה אנסרמה

מה שמאפיין את הסמלי במאה ה-21, זה רישום של יחס חדש לזמן: זמן של הכול, מיד, שהולך יחד עם היפראקטיביות מוכללת ועם קשב מפוזר, מפוצל, מחוץ לזמן. כהד לזמן היפר-מודרני זה, אין זה מפתיע שההיפראקטיביות וליקוי הקשב הפכו להפרעות בולטות, פרדיגמטיות למה שהפך העולם. נותר לפסיכואנליזה לחשוב על הכוונה של ריפוי שיהיה ביכולתו לקבל סובייקט שנסחף בחיפזון של הזמן.

הקליניקה והעולם ההיפראקטיבי

תרבות של היפראקטיביות ושל גירוי-יתר של קשב שולטת בתחומים רבים. ערכה של ההיפראקטיביות עולה. הקשב, מתפזר בזפזופ. אנו נמצאים בממלכת ההתחברות המתמדת למנגנונים המחוללים דה-סובייקטיביזציה, בין הטלפונים הניידים ומערכות תקשורת ווירטואלית המסיטות ללא הרף את הקשב אל משהו אחר, מבלי לדעת לאן כל זה מוביל.

אילו תוצאות עבור הקליניקה? יש להיווכח בכך שקיימים סימפטומים שלא ניתן לנתקם מן העולם הסמלי שבו הם נוצרים, סימפטומים שהם מעבר לסובייקט, שבאופן מסוים לא שייכים לו. סימפטומים שבסופו של דבר אינם סימפטומים אלא בעצם מערכות של התענגות, בהן הסובייקט הופך מנוכר כהד לתרבות בתוכה הוא טבול ושקוע.

ה- הכול, מייד יוצר את הייחוד של העולם העכשווי שהינו זה של הזכות להתענגות ללא גבול, ללא דיחוי, תמיד מקסימלית, שנתבעת כזכות לסיפוק. בהקשר זה, אנו יכולים לשאול את עצמנו אם הזמן ההיפראקטיבי אינו בה בעת זמן מחוץ לזמן, זמן המשתבר במערכות התענגות מרובות, הכוללות אובייקטים, גאדג'טים שמבטיחים התענגות מיידית, מוכפלת: בסופו של דבר, גוף המאובזר במערכות חיצוניות, לעיתים ווירטואליות, מערכות מלאכותיות בשירותה של התענגות שבסופו של דבר מכריעה את הסובייקט.

חיפוש שאינו יודע שבעה

מה גורם לסובייקט לרוץ מהר יותר מהזמן? אחרי מה הוא רץ? באיזה חיפוש עסקינן? ההיפראקטיבי נתון ללחץ של האובייקט האבוד, אבוד מאז ומתמיד¹¹. מבעד לדרישה זו שאינה יודעת שבעה¹² מתגלות הדרכים הרבות שנוקט הסובייקט לשם השגתו בחזרה של אובייקט אבוד מיתי זה, בליבה של כמו חווית סיפוק. אך, האם חוויה זו באמת התרחשה או שמא אין היא כי אם היטל על גבי חוויה של אי-סיפוק? אם יש בנמצא אי-סיפוק, כי אז אפשר שיהיה בנמצא סיפוק. והרי לפנינו הסובייקט שרודף אחריו.

¹⁰ פורסם ב־2: <http://www.congresoamp.com/fr/Papers/Papers-002.pdf>

¹¹ Jacques Lacan, L'envers de la psychanalyse, Le Séminaire, Livre XVII, 1969-70, Seuil, Paris.

¹² Voir à ce propos l'excellente discussion d'Elisabeth Leclerc-Razavet, L'enfant et les objets de la civilisation, Psychanalyse et politique, Le Blog de l'École de la Cause Freudienne, 13 mai 2010

ראו בהקשר זה את ההגיון המעולה של אליזבת לקר ראזאבה, הילד והאובייקטים של הציביליזציה, פסיכואנליזה ופוליטיקה, הבלוג של האסכולה הצרפתית, 13 מאי, 2010

לאקאן מזמין אותנו לגלות את הדרכים של חיפוש זה, במיוחד בהרצאה שנתן בסמינר 17 ו-

13, שם בכל פעם מגוון של אובייקטים מודרניים מהוברים ל-'עודף התענוגות' (plus de jouir) – 6

אובייקטים שמקבלים את גילומם ממה "שממני נחתך", אם להשתמש בביטוי שלו מהסמינר על המועקה¹⁴. מדובר אם כך בהשגה מחדש של משהו שאבד: הנה הדבר שעל גביו נסחף ההיפראקטיבי, שהקשב שלו שנדחף לעבר מה שאיננו, אובד תוך כדי חיפוש זה. זה כך שטובעים בזמן של הכול, מייד, הזמן ההיפראקטיבי, המחובר לאובייקטים רבים של "עודף התענוגות" (plus de jouir).

מה שנמצא בלב ההיפראקטיביות ולקוי הקשב, זה למעשה ההפעלה של "עודף התענוגות", באמצעות המנגנון¹⁵ של האובייקט, במטרה לסתום את החור של המועקה. ההיפראקטיביות, היא טבין ותקילין אופן של טיפול במועקה.

לחמוק מהזמן

לחמוק מהחוק של הזמן, בזה מדובר. לחמוק מהזמן, זה לחמוק מהאובדן: זהו ה- הכול, מייד. ההיפראקטיביות מבטלת את הזמן, בפרויקט של לשמור הכול: לא רק ששום דבר לא ילך לאיבוד, אלא שתתאפשר ההשגה מחדש של מה שאבד, השגה מחדש של התענוגות שאבדה באמצעות ההפעלה של הגאדג'ט כאובייקט של עודף התענוגות. המילה השגה מחדש (récupération), בה משתמש לאקאן, היא מעניינת בשל המשמעות הכפולה שלה: בצרפתית, פירוש המילה מצד אחד הוא להתאושש, להחלים ומצד שני משמעותה אחזור של פסולת. כלומר, הרעיון שבאחזור הוא להפעיל מצד אחד את האובייקט כפסולת ומצד אחר את האובייקט כיקר ערך. אפשר כך לעבור ישירות מסיבת האיווי אל הפסולת: זוהי תכונתו המובהקת של הגאדג'ט. עם הגאדג'ט רוצים לחמוק מהזמן על ידי יצירה בלתי פוסקת של זמן מחודש על גבי החדשנות של האובייקט. אך זהו מרוץ אינסופי, בו שני אופנים של השגה מחדש מתלכדים, נקשרים סביב "עודף התענוגות" כופה היכן שאין יותר דבר לבד מהדרישה הכול, מייד שלא מפסיקה לכפות את החזרות שלה. כפי שמציין ז'אק-אלן מילר¹⁶ ביחס להתענוגות, ניתן להעמיד זו כנגד זו, מצד אחד, יתר- התענוגות המאופיינת בכך שעולה על גדותיה, שעוקפת לחלוטין כל וויסות, ומצד שני, יש סיפוק- התענוגות, היכן שנבנה מצב חדש של איזון בתוך חוסר איזון שהופך יותר ויותר למגביל וגובה מחיר יקר. ניתן לקרב את הדרישה הזאת של התענוגות-סיפוק למה ששולט בעולם העכשווי ההיפראקטיבי, ב-חץ-זמן של הכול, מייד.

הפסיכואנליזה כהמצאה-מחדש של הזמן

האתגר של הפסיכואנליזה לנוכח ה- הכול, מייד, נוגע בתפעול של הזמן, כציר לטיפול

¹³ comme le pointe justement Elizabeth Leclerc-Razavet, op.cit.

כפי שמציינת בדיוק אליזבת לקר ראזאבה

¹⁴ Jacques Lacan, L'angoisse, Le Séminaire, Livre X, 1963, Seuil, Paris, 2004, p. 258

¹⁵ on pourrait développer le rapport de l'objet « plus-de-jouir » à ce que Giorgio Agamben définit comme le dispositif, qui pourrait avoir une valeur subjectivante, mais qui sous la pression du plus de jouir et de la satisfaction à tout prix, tous azimuts, finit par être désobjectivant ; voir Giorgio Agamben, Les dispositifs, Payot, Rivages, Paris, 2009

אפשר לפתח את היחס של ה-"אובייקט-עודף-התענוגות" עם מה שג'ורג'יו אגמבן מגדיר כ-'דיספוזיטיב' (מנגנון) שיכול שיהיה לו ערך כמחולל סובייקטיביזציה אך אנו דוחקים אותו לעודף התענוגות ולסיפוק בכל מחיר, כך שכל אזימוט מוביל לבסוף לדה-סובייקטיביזציה: ראו ג'ורג'יו אגמבן, הדיספוזיטיבים, 2009

¹⁶ Jacques-Alain Miller, cours du 14.01.2009

בהיפראקטיביות. כדי לצאת מההיפראקטיביות, אכן, מדובר בהגשמה של סוג מסוים של כניסה מחדש לזמן. ה-הכול, מייד ההיפראקטיבי הינו ללא תשומת לב, ללא ציפייה, ללא עבר: זהו ה-הכול, מייד שהוא תמיד בהווה. בהיפראקטיביות הזמן סובל. ייתכן שאף מזה נובעת הפרעת הקשב. אם אין נמצאים כי אם רק במייד, כי אז אנו ללא עבר וללא עתיד. ההיפראקטיבי הוא במייד תמידי. זמן א-לוגי, זמן ללא לוגיקה של זמניות.

להיפראקטיבי אין זמן לוגי, או ליתר דיוק הוא בתוך זמן לוגי שמוחזר אל הרף-העין לראות (l'instant de voir). הוא בתוך "לא-זמן/לא-מקום"¹⁷ בו טובעים האובייקטים של הציביליזציה. השוק נחפז בהרף העין המונצח הזה בשירותו של "עודף-התענגות"¹⁸ שהוא יותר ויותר בן-חלוף. אובייקטים אלה של "עודף-התענגות", הינם אובייקטים ללא היסטוריה, מוחלפים ללא סוף. למרות זאת במישור של אחד-אחד, הם תפוסים בהיסטוריה, זו של כל סובייקט, שחולם עם האובייקטים שלו, שממציא תרחישים. זה המפעל של היומיום, ההמצאה שלו¹⁹, מעבר למה שמוכתב. המנגנון יכול לייצר ניכור, מחולל של דה-סובייקטיביזציה²⁰, אך הוא גם יכול להשתלב באסטרטגיות של הסובייקט, על פי האיווי שלו, אחד אחד. קו ההפרדה עובר בין מה שמוכתב לבין מה שמומצא, בין מה שנקשר למערכת של התענגות כופה לבין מה שניתק כפונקציה של הסובייקט. כל אחד יכול להשתמש במנגנון או בגאדג'ט חוץ-זמן בדרכו שלו, כפונקציה של ההיסטוריה שלו ושל האיווי שלו בכדי לשכן זאת בזמנו שלו, השונה מהחוץ-זמן שמכתיבים לו. כל אחד יכול למצוא שימוש פרטיקולרי באובייקט, אופן אחר מזה שהשוק מצווה, אופן המתאים לסובייקט, שגורם לו למלא תפקיד, ומביים אותו בתוך זמניות שהיא שלו עצמו.

כזה הוא ההימור של האנליזה: מעבר למידיות שכופה על עצמו ההיפראקטיבי ברוח התקופה והשוק, בתוך ה'חוץ-זמן', למצוא מחדש את זמן הסובייקט, להכניס מחדש את ההדגשה של הזמן, זו של זמן לוגי, תחת זמן שכבר אינו אלא 'הרף-עין' שסובב ומאיץ סביב עצמו.

מה שלא יהיה, כדי להיחלץ מכך, יש לעבור דרך החתך. לעבור שוב דרך ה-'הרף-עין' לראות, תוך שעושים בו שימוש חדש. הכול מתרחש כהרף-עין. אני חושב שהקליניקה של ההיפראקטיביות, של הזמן ההיפראקטיבי מכריחה אותנו להבחין בין ה-'הרף-עין' לראות, לבין הרף-עין של "לראות את הרגע להכריע", לתפוס את הנחיצות שלו (אם יורשה לי להוסיף אופן חדש זה להתייחס לרגע להכריע). על מנת שהרגע יהווה אי-רציפות, צריך שיהיה זמן. עם ה-הכול, מייד ההיפראקטיבי אנו ב-הרף-עין שנמשך לנצח: ה-'הרף-עין' לראות בולע את הזמן. כדי להיחלץ יש להכניס את הרגע להכריע כחתך, שיש לממשו ב-'הרף-עין'. הרף-עין, משאינו מהסדר של הכול, מייד, מכניס אי-רציפות בממד הזמן, חתך במעגליות של ההיפראקטיביות, כמו רגע של התעוררות.

ה-'הרף-עין' של החתך נע כנגד הרציפות של ההתענגות. הנה מה שהינו עקרון הטיפול בזמן ההיפראקטיבי, של קשב שמתפוגג על ידי ההיפראקטיביות. ההרף-עין מכניס סוג של חירות: החתך של ההרף-עין גורם לכך שכבר לא נקבעים על ידי מה שהיה תוך כדי הפנייה אל עבר הלא ידוע שעוד יהיה. ההרף-עין הוא מה שנע כנגד הלא-זמן של ההתענגות: ההרף-עין הוא מה שמאפשר

¹⁷ Hanna Arendt parle d'un « petit non-espace-temps, [...] qui ne peut pas être transmis ou hérité du passé ». Hanna Arendt, La crise dans la culture, Folio, Essais, Paris, 2007, p.24

חנה ארנדט מדברת על דיבור על "אי-מרחב-זמן קטן [...] שלא ניתן למסירה או למורשת מהעבר". חנה ארנדט, המשבר בתרבות, פוליו, פאריז, 2007 עמ' 24

¹⁸ Jacques Lacan, Télévision, Paris, Seuil, 1974

¹⁹ Michel de Certeau, L'invention du quotidien, 10/18, 2 vol, Paris, 1980

²⁰ Giorgio Agamben, Les dispositifs, op.cit.

לכל סובייקט להמציא עצמו מחדש, באופן חדש, מעבר למה שאליו הגביל אותו החיפוש האינסופי של ההשגה מחדש של התענגות.

תרגום: שרלין ג'אמל, אילנה רבין
עריכה: עומרי ביכובסקי, גבריאל דהאן

* * *

המהירות והעודף²¹

עמרי ביכובסקי

כותרת מאמרו של פרנסואה אנסרמה בגליון זה: הכל, מייד, מכניסה את סוגיית העולם ההיפר-מודרני והשפעתו על הקליניקה העכשווית. הכותרת שלו מכוונת אותנו אל שני מושגים: ה"הכל" מכוון אל העודף, וה"מייד" מכוון אל המהירות. השורות הבאות מבקשות להרחיב את התשתית עליה בונה אנסרמה את מאמרו.

ובכן, איזה מין סבל מופנה היום אל המטפל? האם הוא שונה, ובמה הוא שונה מהסבל שהופנה אל מטפל בתקופות קודמות? מה טיבה של התלונה בה הסבל הזה "ארוז"? כיצד היא מנוסחת כיום? האם אופני הסבל הנוכחיים יוכלו ללמד אותנו משהו על הסובייקט בתקופתנו? על מנת לענות על כך יש לשאול: מה מאפיין את הפרט והחברה בפתח המאה העשרים ואחת? כיצד לשרטט את תוויה של תקופה זו? כיצד לחלץ את הקואורדינאטות המקבעות את הסובייקט בסד התקופה? מהו הסבל הנפשי כיום?

אנו חיים בתקופה של שינויים מפליגים ומואצים. עוד בשנות השבעים חשב אלון טופלר שהמהירות בה מתרחשים השינויים, כיום, הופכת לרכיב איכותי, בפני עצמו, בהתנסותינו העכשווית²². ז'אק אלן מילר נותן לכך ביטוי אקטואלי כאשר הוא אומר שהחדש, ככזה, הוא הסימפטום של התקופה²³. השינויים הללו משפיעים על כל תחום מחיינו, החל בהיבטים חברתיים גלובליים, וכלה בתאים החברתיים האינטימיים ביותר, ובגוף עצמו²⁴. אופני ההתארגנות המשפחתית יותר מגוונים ובלתי יציבים מאי פעם²⁵; התקדמות רפואית-טכנולוגית פותחת, מחד גיסא, אפשרויות חדשות מעבר לכל דמיון לממש הורות, ומאידיך גיסא הופכת תינוקות לסחורה

²¹ מעובד מתוך עבודת הדוקטורט של הכותב: הסימפטום כפתרון לבעיית האינטרסובייקטיביות

²² Toffler, A. (1970). *Future Shock*. New York: Random House.

²³ מילר, ז'אק. (2010). הסימפטום הלאקאניאני. (תרגום: א' פיצ'וטקה) תל אביב: רסלינג.

²⁴ Browning, G., Halcli, A., & Webster, F. (Eds.). (2000). *Understanding Contemporary Society: Theories of the Present*. London: Sage Publication.

²⁵ Spar, D. L. (2006). *The Baby Business*. USA: Harvard Business School Publishing.

בשוק מתרחב והולך, המתקדם במהירות שהחוק והמוסר המקובל מתקשים להדביק. מחד גיסא, הגוף נעשה מושא להתעניינות נרקסיסטית [למשל באמצעות קעקועים ופירסינג]. מאידך גיסא, ההתקדמות המדעית בתחומים של גנטיקה, התערבויות מיקרו-כירורגיות, תרופות וטכנולוגיות של מציאות וירטואלית, מעמידות את עצם האנושיות של האדם בסימן שאלה. סלבו ז'יז'ק²⁶ מרחיק לכת עד כדי שרטוט מתווה של פוסט-אנושיות (ויוצא כנגדה). דיויד לוי²⁷ מציע חזון של סקס ויחסי אהבה עם רובוטים. שרי טרקל²⁸ מתווכחת עם לוי, ותוך כדי כך מאפיינת את המצב הנוכחי כ"מחברים לבד" (Connected Alone). טענתה היא שדווקא האפשרות להיות מחובר בכל עת שולחת את האדם אל בדידות קיומית, ואולי אף כזו המעמידה עבורו את קיומו בספק.

הרפואה, כענף יישומי של המדע, מתקדמת בצעדים עצומים ועוצרי נשימה. מיפוי הגנום, אפשרויות השיבוט והפריות חוץ גופיות, והארכת תוחלת החיים, הם רק אפס קצה של ההתקדמות המואצת והולכת. פיתוח וייצור תרופות הפך לאחת התעשיות הגדולות והחזקות בעולם. בריאות הנפש, למשל, נתונה כמעט כולה להתערבויות תרופתיות: "היא (התרופה) כל-נוכחת בשדה שלנו. היא מהפכת את הקליניקה שלנו. היא מגדירה אידיאלים של יעילות, משנה את צורתם של מוסדות הטיפול, משתלטת על המסורת ועל מסמני האדון"²⁹.

מה שמזדקר כתו של התקופה – שזכתה לשם היפר-מודרנית³⁰ - היא המהירות, או ליתר דיוק ההאצה. זו מקבלת תפקיד ראשי במה שמחולל שינויים עמוקים בחברה בת זמננו, ולא פחות מכך באינדיבידואל, החל מנוהגיו היומיומיים וכלה בשאלות הקיומיות המעסיקות אותו. ההאצה הזו, שהחוקרים חלוקים בדעתם האם היא מקרבת את המהירות לגבולה העליון, משנה באופן רדיקלי את יחסו של הסובייקט למרחב ולזמן, כלומר לקואורדינאטות הבסיסיות ביותר של היותו בעולם. הנחרץ והעקבי בהישענותו על המהירות וההאצה כפקטורים מרכזיים בשינוי שעומד במרכזה של התקופה הנוכחית, הוא פול ויריליו, אשר מרחיק לכת עד כדי לומר: "זה לא שיש לך מהירות, אתה הינך מהירות"³¹. עבורו המהירות, שההאצה הובילה אליה בתקופתנו, כל כך גבוהה עד שהמרחב קורס אל תוך הזמן³²; טריטוריות מתאינות, וגבולות טריטוריאליים נפרצים, מאחר שאדם יכול לדבר בזמן אמת עם אדם אחר הנמצא בצד השני של הגלובוס; אפשר גם לראות בזמן אמת כל חלק מכדור הארץ – כל מישור (גאומטרי) שהוא חשוף לעינינו. יותר מכך, אפשר לפעול פעולה בישראל, שהאפקטים שלה יהיו בארצות הברית או בכל מדינה אחרת. ידוע שמתנהלים כיום ניתוחים, בהם המומחה המנתח מצוי מעברו השני של האוקיינוס ומפעיל את הרובוטיקה בסיוע דימויים וירטואלים המועברים אליו באמצעות צגים.

זה מוביל את ויריליו לשאול (תחת השקפה די פסימית): האם ההאצה לא הובילה אותנו עד גבולה הפיזיקלי (מהירות האור)? זאת מפני שהמהירות של התקופה היא מהירות האלקטרונים. אם כן, אזי במושג זמן אמת בא לידי מימוש הרעיון של קץ ההיסטוריה³³, מפני שההיסטוריה

Žižek, S. (2000). "No Sex Please! We Are Post-Humans". *Lacan Dot Com*.²⁶
<http://www.lacan.com/nosex.htm>

Levy, D. (2007). *Love + Sex With Robots*. New York: Harper Collins Publishers.²⁷

Turkle, S. (2011). *Alone Together*. New York: Basic Books.²⁸

לוראן, א'. (יוני 2009). "כיצד לבלוע את הגלולה". עת לאקאן 4, עמ' 98-109.²⁹

Lipovetsky, G., & Charles, S. (2005). *Hypermodern Times*. (A. Brown, Trans.) Cambridge: Polity Press.³⁰

Virilio, P. (1980). *The Aesthetics of Disappearance*. (P. Beitchman, Trans.) Los Angeles: Semiotext(e). 1991.³¹

p. 43

Armitage, J. (Ed.). (2001). *Virilio Live: Selected Interviews*. London: Sage Publication. p. 102³²

Ibid. p. 96³³

(ויריליו חוקר זאת לא מעט דרך פרספקטיבה של התפתחות המהירות בצבאות) היא ההיסטוריה של האצת המהירות – האצה שיש לה השלכה על כינון הסובייקט ועל אחריותו.

ויריליו מראה זאת, בספרו "מהירות ופוליטיקה", באמצעות דוגמאות הלקוחות מתולדות ההרתעה הגרעינית הבין-גושית של עידן המלחמה הקרה. ניתן לעקוב אחר גלגוליה של ההרתעה הבין-גושית באמצעות זמן ההתרעה שעמד לרשות כל צד, ביחס לירי טילים על ידי הצד השני. ב-1962, אומר ויריליו, זמן ההתרעה להתקפה גרעינית עבור שתי המעצמות היה כ-15 דקות. הצבת טילים סובייטיים בקובה איימה לקצר את ההתרעה שעמדה לרשות ארה"ב לכ-30 שניות. זה היה בלתי נסבל עבור הנשיא קנדי, שהביא את המשבר לסף מלחמה גרעינית. תוצאת המשבר היתה התקנת קו חם בין מוסקבה לווינגטון. עשר שנים מאוחר יותר, כאשר זמן ההתרעה התקצר לדקות בודדות, והעמיד בספק את אפשרותה של הפעלת כח פוליטית אנושית, נחתם הסכם SALT I (1972) בין ניקסון לברז'נייב.³⁴

במהירויות וזמני התרעה כאלה לא יכלו יותר המנהיגים לקבל בעצמם את החלטה על תגובת נגד, והיא היתה חייבת לרדת לדרגי השטח או, לחלופין, להיות מופקדת בידי מנגנון אוטומטי. אם נעשה הכללה של דוגמא זו, אזי המהירות מוציאה את הסובייקט מהמשחק, כמכריע וכבוחר, אך לא בהכרח משחררת אותו מאחריותו הסובייקטיבית (וגם לא בהכרח מאשמה). זו המסקנה הלוגית ביחס לבעייתיות של הסובייקט בתקופתנו, אצל ויריליו, למרות שהאחרון לא אומר זאת כך, באופן מפורש.

במהלך מבצע "צוק איתן" דווח על חיילים רבים בסוללות כיפת ברזל שסבלו מקשיים נפשיים ניכרים. הם התלוננו על תסמינים כגון: הזעה, דפיקות לב מואצות, כאבי ראש, הפרעות בשינה, סיזימים וכו' (תסמינים התואמים התקפי חרדה ומצבים טראומטיים). בכל העדויות של החיילים שנפגעו חוזרים ביטויים כגון: "קצב מסחרר", "צריך לקבל החלטות בזמן כמעט אפסי", "אף פעם לא חוונו קצב כזה בעוצמה כזאת", "צריך לקבל בשניות החלטה שהמשמעות שלה זה חיים או מוות"³⁵. ניתן לראות בביטויים אלו את הפער הזה בין הקצב שכופה המערכת האוטומטית – קצב שהמפעיל לא יכול לעמוד בו – ובין העובדה שבכך לא מתאפסת אחריותו הסובייקטיבית, ולעיתים אף אשמתו.

זוהי ההשלכה של המהירות של ויריליו. האם התסמינים הללו של חיילי סוללות כיפת ברזל יכולים לתת לנו כיוון בנוגע לגורלו של הסובייקט? מוקדם מדי לומר זאת, אך אפשר בקלות לראות את ההשלכות של המהירות ההופכות את הזמן לזמן אמת (זמן טראומה?).

זיגמונט באומן וז'ל ליפובצקי נותנים גם הם מקום מרכזי למהירות באיפיונה של התקופה, אך ממקמים אותה מעט אחרת, עם השלכות מעט שונות על הפרט בתקופה. באומן נמצא באותה עמדה כמו ויריליו כאשר הוא אומר שהמאפיין המכריע של המודרניות הוא היחס המשתנה בין זמן למרחב. הוא מוסיף שמה שהביא פרשנים רבים לדבר על "קץ ההיסטוריה", "פוסט מודרניות", "מודרניות שניה" ו"על-מודרניות", היא העובדה שהמהירות הגיעה ל"גבול הטבעי" שלה (מהירות האלקטרונים)³⁶.

אולם את הקו המעביר את כובד המשקל מהמרחב לזמן הוא ממקם בין מה שהוא מכנה "קפיטליזם כבד" לבין "קפיטליזם קל". הדגש בקפיטליזם הכבד (או ה"פורדיזם" – Fordism), הוא

³⁴ Virilio, P. (1977). *Speed and Politics*. (M. Polizzotti, Trans.) Los Angeles: Semiotext(e). 2006. pp. 154-5
³⁵ לאור, ט', ודרום, נ'. (28 נובמבר 2014). חשיפה: חיילי כיפת ברזל מדווחים על לחץ נפשי עצום. הארץ, סוף שבוע.
³⁶ Bauman, Z. (2006). *Liquid Modernity*. Cambridge: Polity Press & Blackwell Publishing. p. 10

11 יצרני. זהו הקפיטליזם של אולמות הייצור, ההרכבה והסרט הנע. תרבות זו דורשת סדר ומשמעת, הירארכיות ברורות והשגרה של זמן. הפרט במקרה זה איננו אלא בורג בעולם מסודר (למרות שהמודרניות, כמובן, מדגישה באותה מידה את המחאות כנגד צמצום זה של הסובייקט). הקפיטליזם הקל, לעומת זאת הוא בעל דגש צרכני, וכך הפרט הוא במרכזו. הסמכויות הפועלות בעולמו של הפרט רבות, מגוונות ולעיתים אף סותרות. לכן הן צריכות להציע את עצמן בצורה של פיתוי לפרט, הבוחר ביניהן. במטוס של הקפיטליזם הקל, אומר באומן, הנוסעים מגלים לזוועתם שתא הטייס ריק, והם אינם יכולים לחלץ מהקופסא השחורה של הטייס האוטומטי שום פרטים על יעד הטיסה³⁷. כלומר, מהירארכיה שבמסגרתה ממוקם הסובייקט ככפוף לאדון כלשהו, עברנו למעין מבנה של "מערכת שמש" שהפרט הוא מרכזה, ועל היקפה מצויות הסמכויות המפתות. הזמן של הקפיטליזם הקל ("קפיטליזם התוכנה") חוצה את המרחב במהירות המבטלת את האחרון כפי שהיכרנו אותו. מהם האפקטים של ביטול זה של המרחב, בתוך הזמן המואץ אל עבר גבולו, על הפרט?

'בחירה רציונלית' בעידן המיידיות משמעותה לרדוף אחר סיפוק ובאותה עת להימנע מההשלכות, ובמיוחד מהאחריות שעשויה להשתמע מהשלכות אלו³⁸. המיידיות הזו מכניסה אותנו לארץ לא נודעת ולא ממופה – ארץ שעיקרה הוא הווה שרוצה לשכוח את העבר, ואינו מאמין יותר בעתיד³⁹. ללא שני היסודות הללו של ההתנסות האנושית – זכרון העבר, והביטחון בעתיד – קשה להעריך את ההשלכות על הפרט, הנתון לרעבתנות צרכנית בהווה מתמשך, מבלי לתת דין וחשבון על השלכותיה, ומבלי שיהיו בידי האמצעים למתן אותה.

אליבא ד'ליפובצקי, עוד כאשר הפוסט-מודרניות שלטה בכיפה, "מודרניות שניה, גלובלית ולא מווסתת, נורתה אל מסלולה". ההיפר-מודרניות נשענת על שלוש אקסיומות (שהן ממחוללי המודרניות עצמה): השוק, יעילות טכנוקרטיה והאינדיבידואל⁴⁰. כלומר, מה שעל הפרק איננו היעלמות המודרניות אלא הגשמתה תחת צורה של ליברליזם גלובלי. למעשה, חוזה ליפובצקי שהפוסט מודרניזם יתברר בדיעבד רק כשלב ביניים בין המודרניות וההיפר-מודרניות. הוא מסכים עם תפקידן של המהירות ושל ההאצה בעיצוב החברה ההיפר-מודרנית, ומייחס אותו להתפשטות הגלובליזציה הנאו-ליברלית ולמהפכת הטכנולוגיה. הלוגיקה של האופנה הופכת את הפרט ההיפר-מודרני לחבר ב"כת של החדש"⁴¹.

אך ליפובצקי איננו שותף לפסימיות של ויריליו. לדעתו קריסת המשמעות לא הגיעה עד הקצה הלוגי שלה, מאחר ועדיין יש קונצנזוס רחב לגבי הערכים המשותפים שלנו, ויש מספיק איזונים ובלמים כנגד דהירתו של קטר הרציונליות⁴².

נותר, אם כן, לראות כיצד משפיעה ההיפר-מודרניות על הפרט בתקופתנו. בהקשר זה ניתן לבודד אצל ליפובצקי – כמו גם אצל באומן וויריליו – את תופעת העודף. מהי ההאצה, שכל כך יקרה לליבו של ויריליו, אם לא עודף של מהירות? באומן משתית את כלכלת הצרכנות על העודף ועל הפסולת:

Ibid. p. 59³⁷

Ibid. p. 128³⁸

Ibid.³⁹

Lipovetsky, G., & Charles, S. (2005). *Hypermodern Times*. (A. Brown, Trans.) Cambridge: Polity Press. pp. 40

32-33

Ibid. p. 37⁴¹

Ibid. p. 68⁴²

כדי לשרת את כל אותם צרכים, דחפים, כפייתיות והתמכרויות חדשות, כמו גם כדי לטפל במנגנונים של הנעה, של הדרכה ושל פיקוח על ההתנהלות האנושית, על כלכלת הצרכנים לסמוך על עודף ועל פסולת.⁴³

גם ליפובצקי מציב את העודף כעיקרון פעולה של המערכת החברתית (בדגש יותר אינדיבידואליסטי):

התנהגות אינדיבידואלית תפוסה במכונת העודף: ראו את מאניית הצריכה, את פרקטיקת השימוש בתרופות אצל אתלטים, את האופנה של ספורט "אקסטרים", את התופעה של רוצחים סדרתיים, בולמיה ואנורקסיה, השמנה, כפייתיות והתמכרויות.⁴⁴

זהו העודף שלאקאן קורא לו "עודף התענוגות"; וזה העודף הזה שהופך את הפרטים ההיפר-מודרניים לחברים ב"כת של החדש". במלותיו של ז'אק אלן מילר: "החדש בתרבות של היום הוא הסימפטום"⁴⁵.

אין ספק שהמתבגר הוא בחזית של המתואר פה – הוא תמיד מודרני, אומר פיליפ להקאדה⁴⁶. אין זו העובדה שהוא חי את הטכנולוגיה המואצת באופן מיומן יותר מאשר המבוגרים; זה הולך מעבר לכך. אולי אפשר לחשוב על כך באמצעות ה"עוד לא" שגבריאל דהאן שוקד על פיתוחו. שכן, הרגע של המימוש הוא הרגע של ההתיישנות. קנייתם מחשב או טלפון נייד, מהדגם האחרון שיצא לשוק, ומיד מצוי בידכם מוצר שהתיישן.

ז'אק אלן מילר מפתח בקומנדטובה⁴⁷ את מה שלו הוא קורא "הפנטזיה שלי". הוא מניח את התופעות ההיפר-מודרניות בתוך דיסקורס, ומגלה להפתעתו שהדיסקורס של הציביליזציה ההיפר-מודרנית הוא השיח של הפסיכואנליטיקאי. לכך יש השלכות מרחיקות לכת, שכן שיח הפסיכואנליטיקאי כבר איננו נמצא בעמדה פרשנית (כלומר בעמדה של ההופכי) ביחס לשיח הלא-מודע, שהוא שיח האדון. בשניהם במקום של הסוכן מצוי האובייקט – הפסיכואנליטיקאי במקום של אובייקט סיבת האיווי, במקרה של שיח הפסיכואנליטיקאי, והאובייקט הרודני מחולל הצריכה ההתענוגתית במקרה של שיח הציביליזציה⁴⁸.

האם אין אנו רואים בנקודה זו פתח לשאלה פוריה? מפני שלאובייקט a שני סטאטוסים שונים – זה של עודף התענוגות וזה של סיבת האיווי. נראה שהאובייקט, כעודף התענוגות, בשיח ההיפר-מודרני, מופעל תחת האשליה שהוא יכול להימצא, קרי שאיננו אבוד – שהרכישה הבאה או ההזרקה הבאה או הניתוח הבא יאפשרו לנו לאחוז סוף סוף באובייקט. זו בדיוק האשליה הזאת שמאיצה את העניינים, בדורשה לסתום את ה"חור" בהוויה של הסובייקט בזמן אמת.

מה הזיקה בין שניהם? מהם תנאי המעבר מהאחד לשני? מהי אותה "תעייה הכרחית כדי להחזיר את האובייקט החלקי למקומו כאובייקט סיבה"⁴⁹? זה נושא שמן הראוי שימשיך ויחקר. אולי רמז אחד לכיוון אפשרי ניתן למצוא במאמרו של פרנסואה אנסרמה, המופיע בגליון זה, במושג *récupération* (שתורגם כ"השגה מחדש"), האוחז באובייקט משני קצותיו, כפי שמבהיר

⁴³ Bauman, Z. (2007). *Consuming Life*. Cambridge: Polity Press. p. 38

⁴⁴ Lipovetsky & Charles, Op cit. pp. 32-33

⁴⁵ מילר, ז'א-פ'. (2010). הסימפטום הלאקאניאני. (תרגום: א' פיצ'וטקה) תל אביב: רסלינג. עמ' 45

⁴⁶ להקאדה, פ'. (2016) קשירות של הדימוי, הגוף והשפה בגיל ההתבגרות. סמינר NEL להכשרה לאקאניאנית

⁴⁷ Miller, J.-A. (May, 2005). "A Fantasy". *Lacanian Praxis, International quarterly of applied Psychoanalysis* 1 pp. 6-16

⁴⁸ קצרה היריעה מלפתח במסגרת זאת את ההבניה שעושה לאקאן לשיח. מומלץ לקרוא להתעניין בנקודה זו, במיוחד

באמצעות הסמינר ספר 17 של לאקאן: "ההופכי של הפסיכואנליזה".

⁴⁹ מילר, ז'א-פ'. (דצמבר 2007). "מבוא לקריאה של הסמינר על המועקה של ז'אק לאקאן". עת לאקאן 3, עמ' 83

* * *

הכל אותו כל

אורנה קסטל

הכל, הכל ומיד, שועט לעבר אובייקט כלום, כלומר מניפסט שעוקר את האובייקט. אין זה כדי לתפוס את היישים אלא לתפוס מה שאין ולכן מצביע על הכביש של אהבה. לתפוס את האהבה שחומקת תמיד ברגע של סיפוק כאשר נותנת את היש. במשחק של צורך הכרוך באהבה – הצמידות שביניהם היא דרך להתעלם מהאיווי הקשור לפאלוס הבלתי יציב. העניין אינו עוד יש לי ואין לי את הפאלוס, אלא אני הוא הפאלוס ועלי לעשות כל שביכולתי שיעמוד, שיהיה לי הכי גדול. בסמינר 6 פרק שישי מזכיר לאקאן כי ברגע מסויים בהתפתחות המינית הילד שואל עצמו האם יש לו מספיק גדול. האיבר הסמלי הזה אינו אלא יכולת שפתית משובחת, הומור, יופי, דעתנות, חכמה... רגע זה קריטי בסיפור ההיפראקטיביות שהעדרו מגלגל את האבן הסיזיפית לעבר היש לי אין לי ולא נטמע בתוך השאלה לכדי מהות אינהרנטית קבועה. ההיפראקטיבי מחפש אהבה בכל דבר שקשור לסיפוק צורך ובכך מתרחק והולך מהאיווי. זה גם לוקח בחשבון שהאחר שלם ומלא ורק צריך להושיט יד ולקחת ממנו בעודו מבטיח שלמותי שלי בערבותו. זוהי פנייה מתמשכת לאחר ולא לשאלה שמהותה חסר. זאת אומרת, עוד אין פה סובייקט.

אלא שהעולם עצמו בהיפר. מטח הגירויים לא מאפשר את הקשב שדורשת הוויה חסרה. ככל שההנעה היא מילוי בסיפוק אזי אין קשב. המצב הפוליטי אף הוא תפוס בסירוב לאבד ולהחסיר. בורחס מביא מוויליאם בלייק אמירה על הזמן. מה שהוא אומר זה שהזמן הוא מתנה מהאלים. מנקודת המבט של האלים הכל מיידי כלומר הכל נתון מראש – ההתחלה והסוף, המרחק שיש בין הלידה והמוות זה רגע אחד. מנקודת המבט של האלים הכל קורה במיידיות. האלים נותנים לנו את הזמן שמאפשר להפריד את ההתחלה מהסוף ואז יש לנו את הזמן ויש לנו את השפה ויש לנו את הדיאלקטיקה שיש בכל מצב, ויש לנו את החיים, ויש לנו את ההמתנות, ויש לנו מה שפרויד מכנה עקרון המציאות. הרי המרחק בין הצורך לאהבה שם ההופעה של האיווי. לאקאן מסמינר עשר אומר שהאיווי זה מה שמאפשר לדחף/להתענגות לרדת אל האהבה או לוותר לטובת האהבה. כי הדחף דורש מיידיות, דופק לך כל הזמן: תן!

ובכן מדובר בדחף המוות, להשיג ולגמור. וכמו פעימות הדחף כך פעימת הזמן בהיסטוריה. כפי שכתב פרויד במחשבות על מלחמה ומוות, אנו מופתעים תמיד מהאכזרי והפראי הקם לכלותינו ואילו אלו מופיעים להם במחזוריות של הטבע – כלומר מאבק בין האדם והטבע כשהטבע הפרה-

⁵⁰ שם, עמ' 90

מורדיאלי צץ לפי שעון וכמו בחזון דניאל עידן הברזל, עידן המתכת – המחשב – הוא האויב הראשון של האדם.

ובאותו זמן עצמו, באותה שנה, כותב פרויד את 'על החלוף'. שם הוא פונה למשורר והידיד שמבכים על היופי בר החלוף של הטבע ועל סכנת ההשחתה שתלויה על מעשי האומנות אשר נמחו תחת הרס המלחמה, ויוצא באופטימיות של ארוס בניסיון לשכנעם כי היופי קמל כדי לפרוח מחדש. עונות השנה, האופנות, היצירות והתקופות מופיעים ונמוגים במהירות מחזורית כדי לאפשר בריאה ותקומה. האומנות מתעוררת מחדש בזמני דיכוי, מישהו או משהו מת כדי שאחרים יחיו. וכמו ב murder party מתוך "הדבר הפרוידיאני" שב"כתבים" של לאקאן: החזרה לאפלה, הצפויה, האוסרת על איש לעזוב מאחר שכל אחד יכול להסתיר את האמת תחת שמלתו, כך נדמה, כי הכל עסוקים ברצח כשלמעשה מעשה הרצח הוא של כל אחד ובכל עת; והוא, בהתרחשו מאפשר לאחרים להמשיך חיים עם דחף המוות. כי האמת אודותיו נמצאת בלא מודע של כל אחד.

כל זה כדי לומר: אין היפר ואין היפו, יש כמויות ליבידינליות שמסתובבות וחלקן נלכדות בשפה "תופעות" ו"אבחנות" כבליטות מהשיח ההולך ומצטמק ובמקומו מתרחבת הפעולה: למי שדחפיו מושפלים יש לדחפו לפעולה ומי שרק פועל יש לסייעו באיפוקו. באמצע, כמו השוטר האלגנטי בכוריאוגרפיה מונומנטלית שניצב בכיכר ונציה ברומא, אנו מכוונים את התנועה.

מפגש עם צוות מחלקת נוער באברבנל וביה"ס שחף במקום תפסן

בתאריך ה 3 באפריל התקיים, במקום תפסן, מפגש שני בין מחלקת נוער באברבנל ובית הספר הפועל בחסותה ובין חברי תפס"ן - מפגש שיוכל להוליד שיח רציף ופורח - שיח שעשוי ליצור קהילה

